
RECENZE

CHEMICKÁ VÝZBROJ A KONTROLA CHEMICKÝCH ZBRANÍ

M. Meselson (Ed.): Chemical Weapons and Chemical Arms Control.
Carnegie Endowment for International Peace.
New York, Washington 1978

Zatímco se již více než 110 zemí připojilo k Ženevskému protokolu „O zákazu válečného použití dusivých, jedovatých a jiných plynů a bakteriologických metod vedení války“, podepsanému 17. června 1925, pokračuje se ve světě ve vývoji, výrobě a skladování chemických zbraní. Ženevský protokol ovšem výrobu a skladování těchto zbraní nezakazuje. Na druhé straně byla v roce 1972 přijata v oboru zbraní hromadného ničení první účinná dohoda, zakazující vývoj, výrobu a skladování biologických a toxinových zbraní a požadující zničení jejich zásob. Chemické zbraně na takovou konvenci teprve čekají a jedním z problémů brzkého dosažení této dohody je rozsah vymezení pojmu chemické zbraně, vzhledem k existenci dráždivých látek (používaných k potlačování nepokojů), herbicid a v poslední době i binárních zbraňových systémů.

Je všeobecně známo, že vojensko-průmyslový komplex USA je největším retardačním elementem v dosažení pokroku v těchto jednáních. To se jeví mj. i v tom, že USA jako signatář Ženevského protokolu z roku 1925 jej ratifikovaly až za prezidenta Forda v letech 1974–1975. Tím větší ocenění zaslouží iniciativa skupiny amerických vědců, kteří v roce 1977 uspořádali konferenci pod záštitou nadace Carnegie a Americké akademie umění a věd za účasti 27 předních vojenských, vědeckých, právních a politických expertů, na níž porovnávali doktrínu chemických zbraní a sil v Evropě, hodnotili vztah chemických zbraní ke konvenční a jaderné výzbroji, posuzovali zstrašující a eskalační potenciál chemických zbraní a shrnuli možná opatření k omezení nebo vyloučení chemické výzbroje.

Základní referáty, předložené na konferenci, jsou spolu s dalšími sděleními a diskusí obsahem této mimořádně zajímavé a podnětné publikace, odrážející současné problémy v jednáních o chemickém ozbrojení.

První část knihy „Obranné plánování v chemických zbraních“ obsahuje polooficiální názory vojenských kruhů USA, prezentované E. C. Meyerem, L. B. Lennonem a J. E. Leonardem (první dva autoři jsou generálové), včetně bohaté a kontroverzní diskuse.

Druhá část byla zpracována J. P. Robinsonem, autorem mnoha zasvěcených studií o chemických zbraních, mj. hlavním z autorů šestisvazkového kompendia *The Problem of Chemical and Biological Warfare* (1971–1973), vydaného Stockholmským ústavem pro mírový výzkum (SIPRI). Tato část, nazvaná „Chemické zbraně pro NATO“, je velmi poučným rámcem pro analýzu soudobého stavu chemické výzbroje a její hrozbu.

V třetí části „Zabránění chemické válce“ uvádí R. Mikulak údaje o účinnosti chemických zbraní a alternativách prevence chemického napadení, které vyúsťují v úvahu o kontrole chemických zbraní a odzbrojení.

I dodatky, napsané J. S. Finanem a J. P. Robinsonem, obsahují zajímavá fakta o některých perspektivách NATO v chemické výzbroji a kontrole chemických zbraní, souhrn zpráv ze západního (především denního) tisku o chemických zbraních v zemích Varšavské smlouvy a naproti tomu údaje z oficiálních pramenů o chemických zbraních v USA a zemích NATO. Nakonec je uvedeno autentické znění Ženevského protokolu a konvence o biologických a toxinových zbraních.

Na knize (XIV + 128 stran) je cenné, že obsahuje současné údaje o stavu chemické výzbroje zemí NATO a jejich hodnocení a zejména konfrontaci oficiálních a polooficiálních názorů s otevřenými stanovisky amerických expertů na mnohé významné technické, právní a politické problémy spojené s úsilím o dosažení chemického odzbrojení.

Plk. doc. Ing. Jiří MATOUŠEK, DrSc.